

INCIPIT EPITOME IMPERATORUM,

VEL ARABUM EPHEMERIDES, ATQUE HISPANÆ CHRONOGRAPHIA SUB UNO VOLUMINE COLLECTA.

1. *Æra* 649 ^a, Romanorum 57, Heraclius imperio coronatus reg. an. 30 ^b peractis a principio mundi annis 5838 ^c. Illic ob amorem Flaviæ nobilissimæ virginis illi apud Africam ante sumptum imperium desponsatæ, et jussu Phocæ principis ex Libyæ finibus Constantinopolim deportatæ, rebellionem adversus Phocam cum Nichita magistro militiæ moliens, contra rempublicam consilio definito Heraclius æquoreo, Nichita terrestri exercitu adunato tali invicem definiunt pacto, ut quisquis eorum primus Constantinopolim adventaret, in loco coronatus digne fueretur imperio. Sed Heraclius ab Africa navali ascendens collegio, ad Regiam usque ocius pervenit navigando. Quem aliquantulum obsistentem in bello Phocam Byzantii captum flammigero feriunt gladio. Qui mox ut eum perspicit jugulatum, illico imperio sublimatur. Nichita vero eremi deserta penetrando, Ægyptum, Syriam, Arabiam, Judæam, et Mesopotamiam aggressus est, Persas acriter insequendo, et supranominatas provincias imperiali dominatui restaurando. Sed Persæ suis a sedibus prosilientes, confidentes ex virtute et numero iterum sibi vicinas provincias stimulant, reformando: filiusque Cosdroæ regis Persarum, patrem ^d tumultualiter effugiendo, principi se dedit Romano, spondens omnem Persidem vivide tradere jam dicto Augusto: sed Heraclius exercitu adunato cum omni manu ferrea Persidem proficiscitur insequendo. Tunc ^e Cosdroas tali certioratus nuntio, cum cuncto Persarum collegio obvius exstitit resistendo. Denique ubi Heraclius cum Cosdroa ^f, utriusque frementes, uno se applicat pago; hoc pari definiunt verbo, ut ad singulare certamen electi ex utroque exercitu belligeri deveniant duo, ut in ipsis experiantur præ sagando quidquid in ejus pugnæ eventu prospexerint de toto bello discernendo: sic sub divo definiunt: quorum belligerum animo vel consilio statuunt proprio, ut quidquid, ut diximus, proventus fortunæ per eorum ostenderit gladios, hoc redundet in socios: qualiter ex ipsorum omnino teneretur auspicio, ut regalia sine cunctatione victori illico mitterent vicissim colla sub jugo.

2. Sed Cosdroas more Philistinorum superbiens ^h spurium quemdam tanquam alterum Goliath educit in prælio. Territi omnes Heraclii bellatores pedem subtrahunt retro. Tunc Heraclius de Domini confi-

^A dens auxilio, super eum descendens, uno hostem perimit jaculo: sicque Persarum irrupto diffugio, usque ad Susam urbem, quæ caput et culmen eorum est, pervenit feriendo. At tunc Cosdroæ regno destructo, et imperiali dominatui tradito, populus non Deo, sed ipsi Heraclio honorem reddendo, et ille hoc aucte ⁱ receptando, Romam pervenit repedando. Denique exercitu digne remunerato, thronum ascendit gloriose triumphando. Tunc in somnis de re hujusmodi multa ei venire ^j ferunt ex monito: et ut ^k a muribus eremi in misericorditer vastaretur, et per stellarum cursum astrologico præmoneretur iudicio. Hic Heraclius, ut præfati sumus, Persas rebellantes elonavit: imperiales patrias belligerando reformavit. Seductus a laudibus populi, non Deo, sed sibi, ut ^B ferant, honorem victoriæ exaggerando, increpationem per visum non modicam graviter præ sagando crebro expavit.

3. Hujus temporibus in æra 653, anno Imperii ejus quarto, Sclavi Græciam occupant. Saraceni in æra 656, anno imperii Heraclii septimo, Syriam, Arabiam et Mesopotamiam furtim magis quam virtute, Mahomet ^l eorum ductore rebellia adhortante, sibi vindicant ^m: atque non tantum publicis irruptionibus, quantum clanculis incursionibus perseverando vicinas provincias ⁿ vastant: sicque eo modo, arte fraudeque, non virtute, cunctas adjacentes imperii civitates stimulant: et postmodum jugum a cervicibus excutientes, aperte rebellant. Qui et in æra 656, anno imperii Heraclii 7, regnum invadunt, quod ^C crebro et vario eventu belligerantes fortiter vindicant: sicque multis præliis dimicante contra eos Theodoro Heraclii Augusti germano, monitu fratris præ sagationem mirium reminiscens, ad multiplicandas et colligendas in bellum gentes discedit a prælio: sed quotidie eorum incrasante jugulo ^o, ita in Romanis legionibus irruit timor, ut apud Gabaatham oppidum commisso belligero, exercitus funditus læsus, et Theodorus necatus migraret e sæculo. Tunc Saraceni de tanta nobilium Romanorum strage firmiter certi, metu excuso, apud Damascum splendidissimam Syriæ urbem descendunt in regno.

4. Expleto vero Mahomet decimo anno, Abubacar ^p de ejus tribu succedit in solio, non modicas et ipse irruptiones in Romanorum fines et Persarum molitus. Igitur, ut jam fati simus, in æra 653, anno

^a Ms. Complutense, 648.

^b Al., 29.

^c Ms. Compl., 5838; al., 5828; sed retinendum 5837.

^d Ms. Marianæ, partem adversam.

^e Id., veridice.

^f Id., Cosdro.

^g Id., et Cosdro.

^h Ed. Berg., auctior; ms. Compl. actor.

ⁱ M., superbe; Sand., auctors.

^j C., multi ei evenisse.

^k M., fore ut.

^l M., Mahomet; Sand., Mammet ductore.

^m C., radicant.

ⁿ Ed. Berg. addit vocem proprias, quæ deest apud C. et Sand.

^o M., fortuna crescente.

^p C., Abucar.

imperii Heraclii quarto, Arabes tyrannizant : et in æra 656, Theodorum Augusti germanum aggressi, pene per decem annos præliis fatigatum, postremo in bello diffusum exsuperant ; sique resistentem acriter necant : regnumque apud Damascum propheta eorum Mahomet innitente, excusso jam Romani nominis metu, publice collocant. Post cujus Mahomet decem regni expletos annos in æra 666, anno imperii Heraclii 17, jam dictum Abubacar de tribu ipsa in loco prioris subrogant, Persidemque sub imperio Romano derelictam Arabes gladio feriunt ^a : sique triennio pene belligerantes potentialiter regnant.

5. Hujus Heraclii temporibus, in æra 669, anno imperii sui 20, Arabum incipiente 14, vitæ termino, expleto triennio, Abubacar dato, Amer ^b dereliquit in solio. Sique Amer gubernacula prioris suscipiens omnia, populo decem per annos rigidus mansit in regno. Hic Alexandriam antiquissimam ac florentissimam civitatem metropolim Ægypti jugo subjecit censuario. Qui cum de omnibus partibus, Orientis scilicet et Occidentis, triumphum victoriæ deportaret tam in terrestri quam in æquoreo prælio, a quodam servo orationi instans verberatus est gladio. Tunc vitæ terminum dedit, expleto, ut diximus, decimo anno.

6. Hujus Heraclii temporibus Sisebutus in æra 650, anno imperii supradicti secundo, Saracenis adhuc consistentibus sub Romanorum tributo, Hiberiam ut vir sapiens et nimium litteraturæ deditus retemptat annos per octo. Hic per Hispaniam urbes Romanas subjugat : Judeos ad Christi fidem vi convocat. Venerabilem Helladium Toletanæ sedis urbis regniæ metropolitanum episcopum sanctitatis præconio præfulgentem Ecclesia clamat. Isidorum Hispalensem metropolitanum pontificem, clarum doctorem Hispania celebrat : qui anno septimo suprafati principis Sisebuti contra Acæphalorum hæresim magna auctoritate Hispali in secretario sanctæ Hierusalem concilium agit : atque per veridica doctorum testimonia Syrum quemdam Acæphalorum episcopum, suprafatam hæresim vindicantem exsuperat, et vera concilii asserta confirmans, ejus eloquentia damnat, atque a pristino errore præfatum pontificem diu insequendo perpetualiter liberat.

7. Reccaredo denique huic Sisebuto succedente in solio, dum per tres menses solummodo regnat, hujus vitæ brevitatis nihil dignum prænotat.

8. Hujus Heraclii temporibus Suintila in æra 689, anno imperii ejus decimo, Arabum quarto regnante in eis Mahomet, digne gubernacula in regno Gothorum suscepit sceptrum, decem annis regnans. Hic coeptum bellum cum Romanis peregit, celerique victoria totum Hispaniam monarchiam obtinuit.

9. Hujus Heraclii temporibus, Sisenandus in æra 669, anno imperii ejus vigesimo, Arabum 14, re-

gnante in eis Omar, anno pene expleto, per tyrannidem regno Gothorum iuvato, quinquennio regali locatus est solio : qui anno regni sui tertio sexagesies Toleti, Galliæ et Hispaniæ episcopis aggregatis cum absentium vicariis, vel palatii senioribus in ecclesia sanctæ Leocadiæ virginis et martyris Christi; post priorem Reccaredum Gothorum regem, constante adhuc Hispalensi Isidoro episcopo vel in multis jam libris fulgente mirifice, de diversis causis concilium celebravit. Huic sanctæ synodo inter ceteros Braulio Cæsaraugustanus episcopus interfuit ^c, cujus eloquentiam Romam, urbium mater et domina, postmodum per epistolare eloquium satis est irata.

10. Hujus Heraclii temporibus Chintila ^d in æra 674, anno imperii ejus 25, Arabum 18 ^e, regnante in eis Omar, anno quinto jam plene ^f expleto, atque incipiente jam sexto, Gothi præficitur, reg. ann. 4 ^g. Huic concilium Toletanum viginti quatuor episcoporum habitum agit : ubi non solum de rebus mundanis, verum etiam de divinis, multa ignavis mentibus infundendo illuminat. Quanta vero sanctorum congregatio a vicariis episcoporum consendentibus, vel a senioribus palatii, qui interesse digni habiti fuerunt concilium perlustrantibus aggregata in ecclesia sanctæ Leocadiæ virginis et martyris Christi, existit, liber Canonum indicat. In hac synodo Braulio Cæsaraugustanus episcopus præ ceteris episcopis excellit, atque piam doctrinam Christianis mentibus decenter infundit, cujus et opuscula nunc usque Ecclesia relegit.

11. Hujus Heraclii temporibus in æra 688, anno imperii ejus 29, Arabum 23, regnante in eis Omar anno 10, Tulgas bonæ indolis et radicis Gothorum, regno suscepto principatur ann. 2.

12. Æra 679, Romanorum 58, Constantinus Heraclii filius imperio coronatur, regnans annis 6, peractis a principio mundi annis 5843. Hujus temporibus in æra 680, anno imperii ejus primo, Arabum 25, Othomam suæ gentis administrationem suscepit ann. 12, qui jam secundi anni gubernacula prorogans Libyam, Marmoricham et Pentapolim, Gazaniam quoque, vel Ætyopiam quæ supra Ægyptum in eremi adjacent plagis, Saracenum sociavit regimini, et ditioni subjecit : plurimasque civitates Persarum tributarias fecit : postremo tumultu suorum occiditur, regnans ann. 12.

13. Hujus temporibus, in æra 680, anno imperii Constantini primo, Arabum 25, regnante in eis Othomam anno secundo, Chindasvinthus per tyrannidem regnum Gothorum invasum Hiberiæ triumphabiliter principatur ^b, demoliens Gothos, sexque per annos regnat. Hic in Toletana urbe synodale decretum ^h episcoporum cum omni clero vel vicariis eorum episcoporum quos languor vel inopia præsentibus fore non fecit, atque palatinum collegium, qui electione

^a C., 667.

^b B., Omar.

^c Sic M. B., claruit.

^d Exemplares, Suintila.

^e Sic B., C. 49.

^f B., pene.

^g Sic continuator Biedar.; Berg., 6.

^h B., triumphaliter principat.

collegii interesse meruerunt, mirifice anno regni sui A quinto indicit celebrandum, discurrentibus tantum notariis quos ad recitandum vel ad excipiendum ordo requirit. Hic Tajonem Cæsaraugustanum episcopum, ordinis litteraturæ satis imbutum, et amicum Scripturarum, Romam ad suam petitionem pro residuis libris Moralium navaliter porrigit destinatum. Qui cum a papa Romensi de die in diem differretur in longum, quasi in armario Romanæ Ecclesiæ præ multitudine quæsitum, facile nequaquam reperirent libellum, Dominum, pernoctans, et ejus misericordiam ad vestigia beati Petri apostolorum principis deprecens, ei scrinium in quo tegebatur, ab angelo manu est ostensum. Quo mox ut se papa prævidit reprehensum, cum nimia veneratione ei adjutoria tribuit ad conscribendum, et Hispanis per eum transmittit ad relegendum; quia tunc ex beati Job libris expositum rettemptabant solum quod per beatum Leandrum Hispanensem episcopum fuerat advectum, et olim honorifice deportatum. Requisitus vero et conjuratus Tajo episcopus a papa Romano, quomodo ei tam veridice fuisset librorum illorum locus ostensus, hoc illi post nimiam deprecationem cum nimia alacritate est fassus, quod quadam nocte se ab ostiariis ecclesiæ beati Petri apostoli expetiit esse excubium: atque ubi hoc reperit impetratum, subito ad noctis medium, cum se nimis lamentis ante beati Petri apostoli loculum deprecando faceret cernuum: luce cœlitus emissa, ita ab inenarrabili lumine tota ecclesia exstitit perlustrata: ut nec modicum reluce-rent ecclesiæ candelabra: simulque cum ipso lumine una cum vocibus psallentium et lampadibus relampantium introiere sanctorum agmina. Denique ubi horrore a nimio exstitit territus, oratione ab eis completa, paulatim ex illa sanctorum curia duo dealbati senes gressum in eam partem qua episcopus in oratione degebat, cœperunt dare præpendulum. At ubi eum reppererunt penejam mortuum, dulciter salutatum reducerunt ad proprium sensum. Cumque ab eis interrogaretur, quam ob causam tam grande exstaret fatigium^b vel cur ab Occidente properans tam longum peteret navigium^c: hoc et hoc ab eo quasi inscii relatum auscultabant operæ pretium. Tum illo multis eloquiis consolato, ei opportunum ubi ipsi libri latebant ostenderunt loculum. Igitur sancti illi requisiti quæ esset sanctorum illa caterva, eos tam claro cum lumine comitantium, responderunt dicentes, Petrum esse Christi apostolum, simulque et Paulum, invicem se manu tenentes cum omnibus successoribus ecclesiæ in illo loco quiescentibus. Porro ubi et ipsi requisiti fuerunt, qui domini essent qui cum eo tam mirabile habebant colloquium, unus ex illis respondit, se esse Gregorium, cujus et ipse desiderabat cernere librum, et ideo advenire^d ut ejus remuneraret tam vastum fa-

^a B., timore.

^b Sic B. et Ms. Tolet.; alii, *fastigium*.

^c Deest in B. *peteret*. Alii ponunt *navigium* loco *navigerium*.

^d B., *adveneret*. Ms. Tolet., *advenire*, aliis verbis

ligium, et auctum redderet longissimum desiderium. Tunc interrogatus si tandem in illa sancta multitudine adesset sapiens Augustinus, eo quod ita libros ejus sicut et ipsius sancti Gregorii semper ab ipsis cunabulis^e amasset legere satis peravidus: hoc solummodo respondisse fertur: Vir ille clarissimus et omnium expectatione gratissimus Augustinus quem quæris, altior a nobis eum continet locus. Certe ubi ad eorum pedes cœpit proruerere: citius ab oculis ejus, ostiariis et ipsis territis, simul cum luce evanuit vir ille sanctissimus. Unde ab eo die cunctis in eadem apostolorum sede venerabilis Tajo exstitit gloriosus, qui ante despicebatur ut ignavus.

14. Æra 684, Romanorum quinquagesimus nonus Constans Constantini filius imperio coronatur, regnans ann. 27, peractis a principio mundi annis 5870. Hic cum Arabibus navali prælio acriter dimicavit: qui postmodum apud Syracusam, Siciliæ inclytam urbem, conjuratione peremptus est, peractis 27 imperii sui annis. Hujus imperio sole medio die obscurato cœlum stellas prodit.

15. Hujus temporibus, in æra 686, anno regni Saracenorum 30, regnante in eis Othomam^f anno 7, Chindasvinthus Recesvinthum, licet flagitiosum, tamen bene monitum^g, filium suum regno Gothorum proponit, regnans annis 24. Hic crebra concilia egit, clarente Eugenio urbis regiæ metropolitano episcopo Toletio pio, 46 episcoporum cum infinito clero vel vicariis desistentium, atque officium dignissimum palatinum in unum in basilica prætoricensi sanctorum Petri et Pauli apostolorum excellenter recolligit, et non solum de mundanis actibus, verum etiam de sanctæ Trinitatis mysterio ignorantes animas instruit. Hujus temporibus eclipsis solis, stellas in meridie visentibus omnibus, Hispaniam territat: atque incursionem Vasconum non cum modico exercitus damno prospectat.

16. Hujus temporibus in æra 690, anno Arahum 35, Moabia prædecessoris sortitus est sedem, regnans in ea annis 25; sed quinque ex eis annis cum suis bella civilia gessit, viginti vero omni plebe Ismaelitarum obediente, summa cum felicitate per egit. Adversus quem Constans Augustus mille et amplius lembos aggregans, infeliciter decertavit, et vix cum paucis æquorabiliter aufugiens, lapsus evasit. Per duces quoque nomine Abdalla, qui dudum in peracto certamine ducatum tenebat, in Occidente prospera multa peracta sunt, Tripolim venit: Cidamum quoque et Elemptim bellando aggressus est: et post multas desolationes effectas, vel diversas patrias victas, atque provincias vastas edomitas, sive plurimas catervas in fide acceptas, adhuc sanguinem sitiens, Africam adventavit cum omnibus præliatorum phalangibus. Præparato igitur certamine illico in fugam Maurorum est acies versa, et omnis in singulari numero positus, non in pluri, ut in B.

^e B., *incunabilis*.

^f Al., *Athuman* et *Athoman*.

^g B., *boni motum*; M., *tamen bonæ indolis*.

decor ^a Africæ cum Gregorio comite usque ad inter-
necionem deleta est. Abdalla quoque onustus bene-
ficio largo cum omnibus suis cohortibus remeando
Ægyptum pervenit, Moabia peragente decimum re-
gni sui annum. Qui Moabia centum millia virorum
ad obsequendum, vel Constantinopolim pergendum,
filio tradidit. Quam cum per omne vernum tempus
obsidione cingerent ^b, et famis ac pestilentiæ labo-
rem non tolerarent, relicta urbe, plurima oppida
capietes, onusti præda Damascum ad ^c regem a
quo directi fuerant salutifere post biennium revise-
runt. Expletis ergo Moabia principatus sui annis 20
et quos civiliter vixit 5, humanæ naturæ debitum
solvit.

17. Æra 711, Romanorum sexagesimus Constanti-
nus Constantis filius imperio coronatur, reg. an. 15,
peractis a principio mundi 5885. Hic apud Syra-
cusam audiens seditione suorum occisum patrem,
cum classe qua potuit Palatium petit, et thronum
gloriæ triumphando conscendit.

18. Hujus temporibus in æra 716, anno imperii
ejus quinto, Arabum 61, Yzit natus Moabiæ obtinuit
regiminis locum annis jocundissimus tribus, et re-
gni ejus cunctis suæ patriæ subditis nationibus vir-
nimium gratissime habitus : qui nullam unquam (ut
hominibus moris est) sibi regalis fastigii causa glo-
riam appetivit, sed communiter cum omnibus civili-
ter vixit. Hic impleto triennio Moabiam prolem
successorem reliquit, paternis moribus similem : qui
ut ad fastigium regni pervenit tertiam tributi omni-
bus condonavit : qui Moabia dimidium anni in regno
manens ab hac luce discessit.

19. Hujus temporibus in æra 716, anno imperii
ejus incipiente sexto, Arabum 62, Moabia juniore
mortuo, cunctorum Arabum exercitus pene per qua-
tuor annos in duos principes bifarie est divisus :
quorum tantus manet conflictus, ut innumerabiles
catervas utrorumque devoraverit gladius. Tunc impe-
ratori per novem annos ab uno ex illis nomine Mo-
roan ^d, ut ei adjutoria militum opitularetur, aut ne
impediretur, pro unoquoque die probati auri inte-
gri ponderis mille solidorum est numerus exsolutus,
et mula Arabica cum lectiserica vestiaria singulis
diebus causa pacis, ne præpediretur, simul cum
polla ^e decora, cuncta supra nominata sunt attributa,
atque omnis retroactorum temporum exstitit capti-
vitas relaxata, quæcunque olim fuerat captivata.

20. Hujus temporibus in æra 720, anno imperii
ejus decimo, Arabum sexagesimo sexto, Abdamelic
apice regni assumpto regnat ann. 20. Hic æmulum
patris persequens apud Maccam, Abrahæ ut ipsi au-
tumant domum inter Ur Chaldæorum et Carrhas Me-
sopotamiæ per ducem missum interfecit, et sapien-
tissimo more civilia bella præliando recomprimi.

21. Hujus temporibus, in æra 712 ^f, anno impe-

^a B., *decoritas*.

^b M., *urgerent*.

^c Sic Contin. Biclar. ; alii, *et*.

^d Al., *Moroan*.

^e M., *palla* : B. *palla* habet ad marginem. in textu

A rii ejus primo, Arabum 57, Moabiæ regni 23, Wamba
Gothis præfectus regnat annis 8. Qui jam in supra-
fata æra anni tertii sceptrâ regia meditans civitatem
Toleti mire et eleganti labore renovat, quam et opere
sculptorio versificando pertitulans, hæc in portarum
aditu epigrammata stylo ferreo in nitido lucidoque
marmore exarat :

Erexit factore Deo rex inclyns urbem
Wamba suæ celebrem protendens gentis honorem.

In memoriis quoque martyrum, quas super easdem
portarum turriculas titulavit, hæc similiter exaravit.

Vos sancti Domini, quorum hic præsentia fulget,
Hanc urbem et plebem solito servate ^g favore.

22. Hic anno regni sui quarto, in æra 713, in To-
letana urbe in beatæ matris Domini Mariæ virginis
B sedis atrio in secretario post transactos octo et decem
perturbationum et diversarum cladum annos, ad
instar mulieris illius in Evangelio curvæ concilium
salutis parat, atque omnes Hispaniæ Galliæque epi-
scopos synodaliter aggregat, cum quibus et tempora
absque conciliis ^h prætereuntia satis deplorat. In hoc
vero consolationem cum tantimodis viris receptat.
(quod) prænitente tunc sanctissimo Hildefonse, mel-
liffue ore aureo in libris diversis eloquente, atque de
virginitate nostræ dominæ Mariæ semper virginis ni-
tido politoque eloquio, ordine synonyme perflorante,
ut anchora fidei ejus tempore in omni sua Ecclesia
insidente, libellis ab eo editis et per Iberiam discour-
satis, ut vere a magnis conciliis fidelium lectitantium
recreatæ sunt mentes, atque a rivulis doctrinarum
eo in tempore magnopere consolati sunt pusillanimes.

23. Hujus in tempore in æra 718, anno imperii
ejus septimo, Arabum 62, bifarie Abdalla et Moroan
pro regno incipientibus præliari, Gothorum Ervigius
consecratus in regno regnat ann. 7. Cujus in tempore
fames valida Hispaniam depopulatur. Hic anno primo
concilium duodecimum Toletanum in æra 719 tri-
ginta quinque episcoporum cum inæstimabili clero
vel Christianorum collegio splendidissime colligit. In
cujus tempore Julianus episcopus ex traduce Judeo-
rum, ut flores rosarum de inter vepres spinarum pro-
ductus, omnibus mundi partibus in doctrina Christi
manet præclarus, qui etiam a parentibus Christianis
progenitus splendide in omni prudentia Toletano manet
edoctus, ubi et postmodum in episcopatu exstitit de-
coratus.

24. Æra 726, Romanorum 64 Justinianus imperio
coronatur. Regnavit ante dejectionem annis 10, per-
actis a principio mundi annis 5895. Hujus tempori-
bus in æra 726, anno imperii ejus primo, Arabum 70,
Abdamelic ⁱ apicem fastigii quatuor per annos jam
regnando retemptat.

25. Hujus tempore in æra 726, anno imperii ejus
primo, Arabum 70, regnante Abdamelic anno quinto,
Egætæ ad tutelam regni Gothorum primum et sum-

polla ; Contin. Biclar., *puella*.

^f Sand., 721 ; B., 712.

^g M., *salvate*.

^h B., *concilio*.

ⁱ Sic B. ; Sand. et M., *Abdamelic*.

mum obtinet principatum : regnat annos 15. Hic Gothos acerva morte persequitur : plaga insuper inguinalis hujus tempore immisericorditer illabatur. Concilium anno ejus primo in æra 726 apud urbem Toletanam in ecclesia prætoriensis sanctorum apostolorum Petri et Pauli omnibus Hispaniæ et Galliæ pontificibus aggregatis, beatæ memoriæ Juliano doctore clarente, sub sexagenario episcoporum numero, vel multiplici Christianorum collegio, clero, atque omni vulgali ^a in circuitu ferventium populo, celebrat. In quo pro diversis causis, vel pro absolutione juramenti quod præfato principi Ervigio noxiabiliter reddiderat, synodum ut exsolveretur expostulat.

26. Ejus in tempore librum de tribus substantiis, quem dudum Romam sanctissimus Julianus urbis regiæ metropolitanus episcopus miserat, et minus caute tractando papa Romanus arcendum indixerat, ob id quod voluntas genuit voluntatem, ante biennium tandem scripserat veridicis testimoniis, in hoc concilio ad exactionem præfati principis Julianus episcopus per oracula majorum ea quæ Romam transmiserat vera esse confirmans apologeticum facit; et Romam per suos legatos ecclesiasticos viros presbyterum, diaconem, et subdiaconem eruditissimos, ^b in omnibus et per omnia divinis Scripturis imbutos, iterum cum versibus acclamatoriis secundum quod et olim transmiserat de laude imperatoris mittit : quod Roma digne et pie recipit, et cunctis legendum indicit : atque summo imperatori satis acclamando : *Laus tua, Deus, in fine terræ, cognitum* ^c facit. Qui et rescriptum domno Juliano per supra-fatos legatos satis cum gratiarum actione honorifice remittit, et omnia quæcunque scripsit justa et pia esse depromit.

27. Æra 736, Romanorum 62 per tyrannidem Leo imperio coronatur, regnans tumultuose annis tribus, peractis a principio mundi annis 5898. Hic tumultualiter Justiniano dejecto, ejus se sublimat imperio.

28. Hujus temporibus, in æra septingentesima trigesima sexta, septima et octava, anno imperii ejus primo, secundo, et tertio, Arabum 79, 80 et 81, Abdamelic regnans peregit tertium decimum, quartum decimum et decimum quintum annum.

29. Hujus temporibus, in æra 736, anno imperii Leonis primo, Arabum 80, Abdamelic 13 ^e, Egica in consortio regni Witizanem filium sibi hæredem faciens Gothorum regnum retemptat. Hic patris succedens in solio quanquam petulanter, clementissimus tamen quindecim per annos exstat in regno : qui non solum eos quos pater damnaverat, ad gratiam recipit tentos exsilio, verum etiam clientulos ^d manet in restaurando : nam quos ille gravi oppresserat jugo,

^a B., *vulgari.*

^b C., M. et Sand., *in omnia Dei servos, et.*

^c Al. 16.

^d M. et Sand., *clientulus*; D. Rodr., *quasi clientulos.*

^e B., *pio reparabat.*

A pristino iste reducebat in gaudio; et quos ille a proprio abdicaverat solo, iste pie ^e reformans reparabat ex dono : sicque convocatis cunctis, postremo cautiones quas parens more subtraxerat subdolo ^f, iste in conspectu omnium digno cremavit incendio : et non solum innoxios ^g reddidit, si vellent, ab insolubili vinculo, verum etiam rebus propriis redditis, et olim jam fisco mancipatis, palatino restaurat officio. Per idem tempus Felix urbis regiæ Toletanæ sedis episcopus, gravitatis et prudentiæ excellentia nimia pollet, et concilia satis præclara etiam adhuc cum ambobus principibus agit.

30. Æra 838, Romanorum 65 Apsimarum imperio coronatur, regnans annis septem, peractis a principio mundi annis 5905. Hujus temporibus in æra 738, anno imperii ejus primo, Arabum 72, simulque et tertio cæpto, regnante Abdamelic ann. 17 ^h, Witiza decrepito jam patre pariter regnat : qui in æra 739 supra-fatæ cladis non ferentes exitum, per Hispaniam e palatio vagitant, qua de causa propria morte decesso jam patre, florentissime supra-fatos per annos regnum retemptat, atque omnis Hispania gaudio nimio freta alacriter lætatur. Per idem tempus Gundericus urbis regiæ Toletanæ sedis metropolitanus episcopus sanctimoniam dono illustris habetur; et in multis mirabilibus auctor celebratur.

31. Æra 745, Romanorum 64, qui et 61, Justinianus copia et virtute Gazarum auxiliatus imperio restauratur, regnans iterum annis decem, peractis a principio mundi annis 5915.

32. Hujus temporibus in æra supra dicta, anno imperii ejus primo, Arabum 80, apud Arabes Ulit regnum retemptat. In Hispaniis vero quinta decimo anno Witiza perseverat in regno.

33. Hujus temporibus, in æra 748, anno imperii Justiniani tertio, Arabum 91, Ulit sceptrum regni Sarracenorum, secundum quod exposuerat pater ejus, quatuor per annos belligerando gentes jam regno aucto ⁱ multis honoribus præditus triumphat per annos novem. Vir totius prudentiæ in exponendis exercitiis, tantum ut cum divino experts favore *esset*, pene omnium gentium sibi proximarum virtutem ^j confregerit : Romaniamque inter omnia assidua vastatione debilem fecit : insulas quoque ^D prope ad consumptionem adduxit : Indiæ fines vastando edomuit : civitates ad irritam inopiam adduxit : Castella obsessione afflixit : in Libyæ anfractibus omnem Mauritaniam subjugavit. In occiduis quoque partibus regnum Gothorum antiqua soliditate pene per trecentos quinquaginta annos ab Æra quadringentesima ab exordio et principio sui firmatum; apud Hispanias vero a Liuvigildo pene per centum quadraginta annos pacifice usque in æram 750 porrectum, per duces sui exercitus no-

^f Al., *sub dolo.*

^g B., *quia innoxios.*

^h C., 15.

ⁱ B., *mirabiliter auctor.*

^j B., *virtute.*

mine Muza ^a aggressum edomuit, et regno ablato A
vectigale fecit.

34. Hujus temporibus in æra 749, anno imperii
ejus quarto, Arabum 92, Ulit sceptra regni quin-
tum per annum retinente, Rudericus tumultuose
regnum, hortante senatu, invadit. Regnat anno uno :
nam aggregata copia exercitus adversus Arabes una
cum Mauris a Muza missis, id est Taric, Abuzara,
et cæteris diu sibi provinciam creditam incursantibus,
simulque et plures ^b civitates devastantibus
anno imperii Justiniani quinto, Arabum 93, Ulit
sexto, in æra 750 transductis ^c promontoriis sese
cum eis confligendo recepit : coque prælio, fugato
omni Gothorum exercitu, qui cum eo æmulanter
fraudulenterque ob ambitionem regni advenerant,
cecidit. Sicque regnum simul cum patria male cum
æmolorum internecione amisit, peragente Ulit an. 6.

35. Per idem tempus divinæ memoriæ Sindere-
dus nrbris regiæ metropolitanus episcopus sanctimon-
niæ studio claret : atque longævus et merito hono-
rabiles viros, quos in suprafata sibi commissa
Ecclesia repetit, non secundum scientiam zelo san-
civitatis stimulat, atque instinctu jam dicti Witizæ
principis eos sub ejus tempore convexare non ces-
sat : qui et post modicum incursus Arabum expaves-
cens, non ut pastor, sed ut mercenarius Christi
oves contra decreta majorum deserens, Romanæ
patriæ sese adventat ^d.

36. Hujus temporibus in æra 749, anno imperii
ejus quarto, Arabum 92, Ulit 5, dum per supranomi-
natos missos ^e Hispania vastaretur, et nimium C
non solum hostili, verum etiam intestino furore
configeretur, Muza et ipse ut miserrimam adiens
gentem per Gaditanum fretum columnas Herculis
pertendentes, et quasi fumi indicio portus aditus
demonstrantes, vel claves in manu transitum His-
paniæ præsentantes, vel reserantes, jam olim male di-
reptam, et omnino impie aggressam perditans pe-
netrat : atque Toletum urbem regiam usque irrum-
pendo, adjacentes regiones pace fraudifica male di-
verberans, nonnullos seniores nobiles viros qui ut-
cunque remanserant per Oppam filium Egicæ regis
a Toledo fugam arripientem, gladio patibuli jugulat,
et per ejus occasionem cunctos ense detrunctat. Sic-
que non solum ulteriorem Hispaniam, sed etiam cite-
riorem usque ultra Cæsaraugustam, antiquissimam ac
florantissimam civitatem, dudum jam judicio Dei pa-
tenter apertam, gladio, fame et captivitate depopula-
tur : ^f civitates decoras igne concremando præcipitat,
seniores et potentes sæculi cruci adjudicat, juvenes
atque lactentes pugionibus trucidat^g; sicque dum
tali terrore cunctos stimulat, pacem nonnullæ civi-

lates, quæ residuæ erant, jam coactæ proclamant,
atque suadendo et irridendo astu quodam fallit : nec
mora, petita condonant : sed ubi impetrata pace,
terrifici metu recalitrant, ad montana templi ite-
rum effugientes, fame et diversa morte periclitantur :
atque in eadem infelici Hispania Cordobæ in
sede dudum patricia, quæ semper exstitit præ cæte-
ris adjacentibus civitatibus opulentissima, et regno
Wisegothorum primitivas inferebat delicias, regnum
efferrum collocant.

37. Quis enim narrare queat tanta pericula? Quis
dinumerare tam importuna naufragia? Nam si omnia
membra verterentur in linguas, omnino nequaquam
Hispaniæ ruinas, vel ejus tot tantaque mala dicere
poterit humana natura. Sed ut in brevi cuncta le-
genti renotem flagella ^h, relictis sæculi innumera-
bilibus ab Adam usque nunc cladibus quas per infi-
nitas regiones et civitates crudelis intulit mundo ^b
hostis immundus; quidquid historialiter capta Troja
pertulit, quidquid Hierosolyma prædicta per prophe-
tarum eloquia bajulavit, quidquid Babylonia per
Scripturarum eloquia sustulit, quidquid postremo
Roma apostolorum nobilitate decorata martyrialiter
confecit, omnia et tot Hispania quondam deliciosa,
et nunc misera effecta, tam in honore quam etiam in
dedecore experta fuit.

38. Nam in æra 750, anno imperii ejus 6, Ara-
bum 94, Muza expletis quindecim mensibus, a prin-
cipis jussu præmonitus, Abdallaziz ⁱ filium linqueas
in locum suum, lectis Hispaniæ senioribus qui eva-
serant gladium, cum auro argenteove, trapezitarum
studio comprobato, vel insignium ornamentorum
atque pretiosorum lapidum, margaritarum et unio-
num (quo ardere solet ambitio matronarum) con-
gerie, simulque Hispaniæ cunctis spoliis ^j, quod lon-
gum est scribere, adunatis, Ulit regis repatriando
sese præsentat obtutibus anno regni ejus extremo :
quem et Dei nutu iratum reperit repedando et male
de conspectu principis cervice tenuis ejicitur pomp-
sando ^k... nomine Theudimer, qui in Hispaniæ par-
tibus non modicas Arabum intulerat neces, et diu
exagitatis pacem cum eis fœderat habendam. Sed
etiam sub Egica et Witiza Gothorum regibus, in Græ-
cos qui æquoreo ^l navalique descenderant, sua in
patria de palma victoriæ triumphaverat. Nam et
multa ei dignitas et honor refertur, nec non et a
Christianis Orientalibus perquisitus laudatur, cum
tanta in eo inventa esset veræ fidei constantia, ut
omnes Deo laudes referrent non modicas : fuit enim
Scripturarum amator, eloquentia mirificus, in præ-
liis expeditus, qui et apud Almiralmuminim ^m pru-
dentior inter cæteros inventus, utiliter est honoratus,

^a M., et Sand., Muze.

^b Al., plerasque.

^c B., traductivis.

^d B., in Romaniam patriam se adventat.

^e Al., supranominatis missis.

^f Quæ asteriscis includuntur desunt apud Marcum.

^g B., enotem pagella; alii ut in textu

^h Sic M. B., intulit mundus iste.

ⁱ M., Abdelladiz; C., Abdilaxis.

^j Sic M. B., cuncta superficte, quod. M., quæ.

^k Quæ hic videntur deesse supplet abbas de Lon-
guerue addens, At quidam.

^l B. addit intra parenthesim, caractere Italico,
agmine. M. et Mar., in Græcis.

^m Sand. et Mar., Amir Almuminim.

et pactum quod dudum ab Abdallaziz acceperat, firmiter ab eo reparatur. Sicque hactenus permanet stabilitus, ut nullatenus a successoribus Arabum tantæ vis proligationis solvatur, et sic ad Hispaniam remeant gaudibundus.

39. Athanaïdus post mortem ipsius multi honoris et magnitudinis habetur. Erat enim in omnibus opulentissimus dominus, et in ipsis nimium pecuniæ dispensator: sed post modicum Alhoozzam rex Hispaniam aggrediens, nescio quo furore arreptus, non modicas injurias in eum attulit, et in ter novies millia solidorum damnavit. Quo audito exercitus qui cum duce Belgi advenerat, sub spatio fere trium dierum omnia parant, et citius ad Alhoozzam, cognomento Abulchatar, gratiam^b revocant, diversisque munificationibus remunerando sublimant.

40. Supradictus Ulit Amiralumuminin (quod idioma regni in lingua eorum resonat *omnia prospere gerens*) prævisis^c copiis universarum gentium, nec non et munera Hispaniæ cum puellarum decoritate sibi exhibita, et in oculis ejus prævalida fama parvipensa, dum eum tormentis plectendum morti adjudicat, impetratu pro eo præsulum vel optimatum quibus multa ex illis affluentissimis divitiis bona obtulerat, mille millia et decies centena millia solidorum numero dammans, Ulit vitæ terminum dando e sæculo migrat. Quod ille consilio nobilissimi viri Urbani, Africanæ regionis sub dogmate catholicæ fidei exorti, qui cum eo cunctas Hispaniæ adventaverat patrias, accepto, complendum pro nihilo exoptat, atque pro multa opulentia parum impositum onus existimat: sicque fidejussores dando per suos libertos congeriem numerorum dinumerat, atque mira velocitate impositum pondus exactat^d, sicque successoris tempore fisco assignat.

41. Hujus temporibus in æra 752, anno imperii ejus octavo, Arabum 96, Ulit mortuo Zulemam sanguine frater honorifice secundum expositum fratris succedit in regno. Regnat ann. 3. Hic infestus Romanæ, fratrem non de simili matre progenitum Muzzilima nomine, cum centum millibus armatorum ad delendam Romaniam mittit. Hic Pergamum antiquissimam et florentissimam Asiæ civitatem bello impetitam gladio simul cum igne finivit seductione deceptam^e. Deinde Constantinopolim properans, dum periclitari se diversis necessitatibus Muzzilima prospicit, alterius principis jussu non nimium feliciter repedavit.

42. Per idem tempus, in æra 753, anno imperii ejus 9, Arabum 97, Abdallaziz omnem Hispaniam per tres annos sub censuario jugo pacificans, cum

^a Sic M. Marc., *profligationis*. B., *tan:æ vim per ligationis*.

^b B., *Abuliatar gratia*.

^c Sand., *præmissis*.

^d Sic Sand. B., *exoptat*. M., *congerit*.

^e Asteriscis inclusa desunt apud M. et Sand.

^f B., *Hic Asiam bello impetitam, gladio simul cum igne finivit, deceptam*. Deest in C. *deceptam*. Contin. Bicular. ut in textu, rectius certe; non enim Asia, sed supradicta civitas Pergamum, deleta fuit.

A Hispani divitiis et honorum fascibus cum regina Hispaniæ in conjugio copulata, filias regum ac principum pellicatas, et imprudenter distractas æstuaaret, seditione suorum facta, orationi instans, consilio Ajub occiditur: atque eo Hispaniam retinente, mense impleto, Alahor in regno Hesperix per principalia jussa succedit, cui de morte Abdallaziz ita edicitur, ut quasi consilio Egilonis regiæ conjugis quondam Ruderici regis, quam sibi sociaverat, jugum Arabicum a sua cervice conaretur avertere^g, et regnum invasum Iberiæ sibimet retemptare.

43. Æra 754, Romanorum 64 Philippicus imperio coronatur regnans civiliter quadrans cum anno, peractis a principio mundi annis 5916. Hujus tempore in æra suprafata, anno Philippici primo, Arabum 98, Zulemam Saracenorum regno retempto regnat annis tribus. Arabes Romaniam acriter populantur. Pergamum antiquissimam ac florentissimam Asiæ civitatem ultrici incendio concremant^h. Hujus tempore Alahor per Hispaniam lacertos judicum mittit, atque debellando et pacificando pene per tres annos Galliam Narbonensem petit, et paulatim Hispaniam ulteriorem vectigalia censendo componens, ad Hiberiam citeriorem se subrigitⁱ, regnans annos superscriptos.

44. Æra 756, Romanorum 65 Anastasius imperio coronatur, regnans civiliter dodrans cum anno, peractis a principio mundi annis 5918. Hujus temporibus Zulemam Arabum regnum tenens filium patris Omar nomine, vel fratrem ejus Izit sibi successores regni adiscit. In Hispania vero Alahor jam dictus patriciam i Cordobam obseditans Saracenorum disponendo regnum retemptat^k, atque res ablatas^l pacificas Christianis ob vectigalia thesauris publicis inferenda instaurat. Mauris dudum Hispanias commeanibus pœnas pro thesauris absconsis irrogat: atque in cilicio et cinere, vermibus vel pediculis^m scaturientibus alligatos in carcere et catenis onustos retemptat; et quæstionando, vel diversas pœnas inferendo, flagellat.

45. Per idem tempus incipiente æra 757, anno Arabum 100, in Hispania deliquium solis ab hora diei septima usque in horam nonam fieri, stellis visis a nonnullis fuisse dignoscitur; a plerisque non nisi tempore Zamæ successoris hoc apparuisse convincitur.

46. Æra 757, Romanorum 66 Arthemius, qui et Theodosius, imperio coronatur, regnans annis duobus, peractis a principio mundi annis 5920. Hujus temporibus tutelam ob sanctimoniam legis suæ Omar

^g M. et Sand., *evertere*.

^h Vide num. 41.

ⁱ Sic Mar. et Sand., B., *Iberiam citeriorem se subfigit*.

^j M., *patriam*.

^k Sic Mar. B. non habet regnum, et loco *obseditans* ponit *obsidione*. M., *præsidio*.

^l Sic B. Alii, *atque resculas*. M., *retinulas*.

^m B., *pedunculis*.

fratri suo Izit gerenti gubernacula regni ei adsciscit ^a. **A** annis 5944. Hic Leo militaris disciplinæ expertus fuit. Saraceni sub Omar, qui fratri regnum decreverat, ad modicum degentes, nihil prosperum captant: sub Izit vero prælia multa exegerunt: quibus et post modicum sub Hiscam suo rege urbem regiam properantibus expugnandam, reipublicæ acclamante omni senatu L. o imperii, ut diximus, suscepit sceptrum.

47. Igitur Izit gubernaculis regni Saracenorum decedente fratre per successionem plene acceptis, exercitus generis sui qui apud Persas tutelam gerebant, rebellionem moliti civilia præparant bella: sicque fratrem dudum supra nominatum, Muzilima nomine, cum infinito exercitu mittens, in campis Babylonicis supra Tigrim fluvium pugna commissa, statim acies tyrannizantium mira dilabatur fuga, atque ducem sceleris nomine Izit comprehensum venia concessa reservant ad vitam.

48. Tunc in Occidentis partibus multa illi præliando proveniunt prospera, atque per ducem Zama nomine tres minus paululum annos in Hispania ducatum habentem, ulteriorem vel citeriorem Hiberiam proprio stylo ad vectigalia inferenda describit. Prædia ^c et manualia, vel quidquid illud est quod olim prædabiliter indivisum retemptabat in Hispania gens omnis Arabica, sorte sociis dividendo (partem reliquit militibus dividendam), partem ex omni re mobili et immobili fisco associat. Postremo Narbonensem Galliam suam facit, gentemque Francorum frequentibus bellis stimulat, et electos milites Saracenorum in prædictum Narbonense oppidum ad præsidia tuenda decenter collocat: atque in concurrenti virtute jam dictus dux Tolosam usque præliando pervenit, camque obsidione cingens, fundis et diversis generum machinis expugnare conatus est: sicque Francorum gentes tali de nuntio certæ, apud ducem ipsius gentis Eudonem nomine congregantur: ubi dum apud Tolosam utriusque exercitus acies gravi dimicatione confligunt, Zama ducem exercitus Saracenorum cum parte multitudinis congregatæ occidunt: reliquum exercitum per fugam elapsum sequuntur. Quorum Abderramam suscepit principatum unum per mensem, donec ad principalia jussa veniret Ambiza ^d eorum rector.

49. Per idem tempus Fredoarius Accitanæ sedis episcopus, Urbanus Toletanæ sedis urbis regie cathedralis veteranus melodiens, atque ejusdem sedis Evantius archidiaconus, nimium doctrina, et sapientia, sanctitate quoque, et in omni secundum Scripturas spe, fide et charitate ad confortandam Ecclesiam Dei clari habentur.

50. Æra 753, Romanorum 67 Leo imperio coronatur, regnat annis 24, peractis a principio mundi

^a M., *Hujus temporibus ob sanctimoniam legis sue Omar fratrem suum Izit ad gubernacula regni sibi socium adsciscit.* D. Rodrig., *cum in tutelam regni adsciscit.*

^b Sic M. B., *gubernacula . . . plene accepit. Exercitu generis sui apud Persas tutelam gerebat. rebellionem molitus.*

51. Hujus temporibus Izit rex Saracenorum in æra suprafata regni primæva obtinet gubernacula: talis enim inter Arabes tenetur perpetim norma, ut non nisi per cunctas regum successiones prærogative a principe percipiant nomina: ut eo decedente absque scandalo adeant regiminis gubernacula.

B 52. Per idem tempus in æra 759, anno imperii Leonis secundo, Arabum 103, Ambiza semis cum quatuor annis principatum Hispaniæ apte retemptat, qui et ipse cum gente ^e Francorum pugnas meditando, et per directos satrapas insequendo, infeliciter certat. Furtivis vero obreptionibus per lacertorum curios nonnullas civitates vel castella demutillando stimulat: sicque vectigalia Christianis duplicatæ exagitant, fascibus honorum apud Hispanias valde triumphat.

53. [^f Hujus et tempore Judæi tentati, sicuti jam in Theodosii minoris fuerant, a quodam Judæo sunt seducti, qui et per antiphrasim nomen accipiens Serenus, nubilio errore eos iuvasit, Messiamque se prædicans, illos ad terram repromissionis volari enuntiat, atque omnia quæ possidebant ut amitterent imperat: quo facto imanes et vacui remanserunt. Sed ubi hoc ad Ambizam pervenit, omnia quæ amiserant fisco associat. Serenum ad se convocans virum si Messias esse quæ Dei facere cogitaret.] Qui dum postremo suprafatus Ambiza per se expeditionem Francorum ingeminat, cum omni manu publica incursionem illorum illico meditatur. Qui dum rabidus pervolat, morte propria vitæ terminum parat: atque Hodera consulem patriæ sibi commissæ vel principem exercitus repedantis, vel quasi refrenantis in extremo vitæ positus ordinat.

54. Cui statim in æra 763, anno suprafati imperatoris pene jam sexto, Arabum 107, Saracenus labia nomine monitu principum succedens terribilibus potestatorum fere triennio crudelis exæstuat, atque acri ingenio Hispaniæ Saracenos et Mauros pro pacificis rebus olim ablatis exagitat, atque Christianis phara restaurat.

55. Hujus temporibus Izit quarto expleto anno ab hac luce migravit, fratri regnum relinquens Hiscam nomine, et post fratrem natum proprii seminis adsciscens nomine Alulit. Qui Hiscam primordio suæ potestatis in æra 761, anno imperii Leonis jam

^c Sic B. M., *prædam.*

^d Al., *Umbiza.*

^e B., *contra gentes.*

^f Uncis inclusa periocha deest in edit. Reperitur autem in ms. Complutensi, et, ut refert D. Marca in codice Parisiensi.

dicti pene jam quinto, Arabum 106, satis se modestum ostendens nonnulla prospera per duces exercitus a se missos in Romania terra et pelago gessit. ^a In occiduis quoque partibus prope nihil clarum peregit.] Deinde cupiditate præreptus est, et tanta collectio pecuniarum per duces in Orientem et Occidentem ab ipso missos ^b est facta, quanta nullo unquam tempore a regibus ^c qui ante eum fuerunt exstitit congregata. Unde non modicæ populorum catervæ cernentes in eo improbam manere cupiditatem, ab ejus ditione suas dividunt mentes, ubi non modica strage per tres fere et quatuor annos civiliter facta, vix suæ potestati provincias perditas reformavit.

56. Hujus tempore, in æra 766, anno imperii ejusdem 10, Arabum 114, Hiscam 6, Oddifa vir levitate plenus, auctoritate a duce Africano accēpta, qui sorte Hispaniæ potestatem semper a monitu principis sibi gaudet fore collatam, per sex menses absque ulla gravitate retemptans, præ paucitate regni nihil dignum adversumque ingeminat.

57. Per idem tempus ad regendam Hispaniam in æra 767, anno imperii ejusdem 11, Arabum 112, Hiscam 7, Antuman ab Africanis partibus tacitus properat. ^d Hic quinque mensibus Hispanias gubernavit: post quos vitam finivit, et missus est alius Autuman nomine. Hic quatuor per menses rexit tetram: post quem Hiscam substituit alium nomine Alhaytam. Hic ad Hispaniam regendam strenue sigillum vel auctoritatem principalem a suprafactis partibus missam patenter demonstrat, atque dum decem per menses turbidus regnat, nescio quo astu nonnullos Arabas se velle regno dejicere illico investigat: unde et eos comprehensos aliquandiu diversas rebellionis occasiones flagellis extorquet, et ut clam jussus ab æmulis transmarinis fuerat, pœnas inferendo, postremo capite truncat. Inter quos Zat Saracenum ^e genere, plenum facundia, clarum, atque diversarum rerum opulentissimum dominum, pœna extortum vel flagris illusum, atque colaphis cœsum, gladio verberat. Qui non post multos dies ad petitionem gentis eorum quorum sanguinem fuderat, a Libyæ partibus principaliter monitus Mammet mittitur Saracenus cum relatione auctoritatis absconsa, ut Abderraman in ejus loco absque cunctatione maneat prorogatus. Sed ubi sedem Corduben-

A sem Mammet adiit, turbidus Abderraman cum necdum fuisset repertus ^f, statim Alhaytam a Mammet rigide exstat comprehensus. Quem dum in carcere nequaquam impunitum sufferret positum, sine mora fortiter flagellatum, turpiter adjudicatum, capite decalvatum, asino pompizantem post terga facie per plateas detrahunt, manibus post tergum vinctum, vel catenis ferreis alligatum: atque non post multos dies duci Africano ^g qui hoc ut ferunt clam iter ordinando, Alhaytam reddiderat monitum, sub custodia retemptatum dirigit presentandum. Denique dum quid de eo fieret a regalibus sedibus regis expectaretur, stylus multis sermocinationibus involvitur, et diversis judiciis impetitur ^h. Sed cum nihil ei inferret, de die in diem evanescendo, per longum evanuit tempus, et quia cum Africanis ⁱ adventaret partibus Mammet Alarcila ejus vice in loco exstiterat positus mense completo.

58. Abderraman vir belliger in æra 769, anno imperii ejusdem duodecimo semissario, Arabum 113, Hiscam 9, in potestate properat lætabundus, cunctis per triennium valde prælatus. Cumque nimium esset animositate et gloria præditus, unus ex Maurorum gente nomine Munniz ^j, audiens per Libyæ fines Judicum sæva temeritate opprimi suos, pacem, nec mora agens cum Francis, tyrannidem illico præparat adversus Hispanicæ Saracenos, et quia erat fortiter in prælio expeditus, omnes hoc cognoscentes divisi sunt ^k, et palatii conturbatur status: sed non post multos dies expeditionem prælii agitans Abderraman supramemoratus ^l rebellem immisericorditer insequitur conturbatus ^m. Nempe ubi in Cerritanensi oppido reperitur vallatus, obsidione oppressus, et aliquandiu infra muratus, judicio Dei statim in fugam prosiliens cedit exauctoratus: et quia a sanguine Christianorum, quem ibidem innocentem fuderat, nimium erat crapulatus, et Anabadi illustris episcopi et decore juventutis proceritatem, quam igne cremaverat ⁿ, valde exhaustus, atque adeo ob hoc jam satis damnatus, civitatis pœnitudine olim abundantia aquarum affluentis siti præventus, dum quo aufugeret non reperit, moriturus statim exercitu insequente in diversis anfractibus manet elapsus. Et quia filiam suam dux Francorum nomine Eudo causa fœderis ei in conjugio copulandam ob persecutionem Arabum differendam jam olim traderat ad suos libitus inclinandam, dum eam tardi-

^a Uncis inclusa desunt in B.

^b B., ab Oriente et Occidente ipsi missa.

^c Sic M. B. et Sand., in reges.

^d Sic M., qui prosequitur: « Post quem Iscar solita, qui dum quatuor per menses gravitate alium sustentando, honoribus infulat, Aleatan nomine. Hic ad Hispaniam regendam strenue sigillum, etc. » B. post verba, tacitus properat, legit, qui dum quatuor per menses alium sustentando, honoribus infulat Aleitan, ad Hispaniam regendam strenue sigillum, etc. Verba, post quem Hiscam substituit alium nomine Alhaytam, leguntur apud D. Rodr., c. 12 Hist. Arab. ^e M., Saracenoium.

^f Sic M. B., exemplo nec dum repertus.

^g B. add. eum.

^h Sic B. M., stylus multis vane sermocinantibus involutus fuit, et diversis judiciis impetitur. Sed cum nihil ei inferret. B., nihil inferentes.

ⁱ M., interim quia ex Africanis.

^j Sic B. Alii, Muzun.

^k Sic M. B., omnibus hoc agnoscentibus, palatii. Solus M. addit divisi sunt.

^l B., supranumeratus.

^m C., conturbatum.

ⁿ Sic M. B., decore proceritatis, quem igne cremaverat. Sand., decore... concremaverat.

tat de manu persequentium liberandam, suam morti debitam præparat animam^a : sicque dum eum publica manus insequitur, sese in scissuris petrarum ab alto pinnaculo jam vulneratus cavillando præcipitat, atque ne vivus comprehenderetur animam exhalat : cujus caput statim ubi eum jacentem reppererunt, trucidant, et regi una cum filia Eudonis memorati ducis præsentant : quam ille maria transvectans sublimi principi procurat honorifice destinandam.

59. Tunc Abderraman multitudine sui exercitus repletam prospiciens terram, montana Vaccæorum dissecans, et fretosa ut^b plana percalcans, terras Francorum intus expeditat, atque adeo eas penetrando gladio verberat, ut prælio ab Eudone ultra fluvios nomine Garonnam vel Dornomiam præparato, et in fugam dilapso, solus Deus numerum morientium vel pereuntium recognoscat. Tunc Abderraman suprafatum Eudonem ducem insequens, dum Turonensem Ecclesiam palatia diruendo et ecclesias ustulando deprædari desiderat, cum consule Franciæ interioris Austriæ nomine Carolo, viro ab ineunte ætate belligero, et rei militaris experto, ab Eudone præmonito sese infrontat. Ubi dum pene per septem dies utriusque pugnæ conflictu excruciant, sese postremo in aciem parant, atque dum acriter dimicant gentes septentrionales in ictu oculi ut paries immobiles permanentes, sicut et zona rigoris glacialiter inanent astrictæ, Arabes gladio enecant. Sed ubi gens Austriæ mole membrorum prævalida, et ferrea manu per ardua pectorabiliter ferientes regem inventum exanimant. Statim nocte prælium dirimente, despiciabiliter gladios elevant, atque in alio die videntes castra Arabum innumerabilia ad pugnam sese reservant, et exsurgentes de vagina sua diluculo prospiciunt Europenses Arabum tentoria ordinata, et tabernacula ubi fuerant castra locata, nescientes cuncta esse pervacua, et putantes ab intimo esse Saracenorum phalanges ad prælium præparatas, mittentes exploratorum officia, cuncta reppererunt Ismaelitarum agmina effugata, omnesque tacite pernoctando cuneos diffugisse^c repatriando. Europenses vero, solliciti ne per semitas delitescentes aliquas facerent simulanter celatas, undique stupefacti in circuitu sese frustra recaptant, et qui ad persequentes gentes memoratas nullo modo vigilant, spoliis tantum et manubilis decenter divisus in suas se læti recipiunt patrias.

60. Tunc in æra 772, anno imperii ejusdem 14, Arabum 110, Hiscam 12, Abdilmelic^d ex nobili familia super Hispaniam dux mittitur ad principalia jussa. Qui dum eam post tot tantaque prælia^e reperit omnibus bonis opimam, et ita floride post tantos do-

lores repletam, ut diceres augustale esse malognatum; tantam in eam pene per quatuor annos irrogat petulantiam, ut paulatim labefacta a diversis ambagibus maneat exsiccata^f : iudicesque ejus prærepti cupiditate ita blandiendo in eam irrogant maculam, ut non solum ex eo tempore declinans exstet ut mortua, verumetiam a cunctis optimis maneat usquequaque privata, atque ad recuperandam spem^g omnimode desolata. Qui et ob hoc monitus prædictus Abdilmelic a principali jussu, quare nihil ei in terra Francorum prosperum eveniret, ad pugnæ victoriam statim e Corduba exsilien cum omni manu publica subvertere nititur Pyrenæi inhabitantium juga, et expeditionem per loca dirigen angusta, nihil prosperum gessit. Convictus de Dei potentia a quo Christiani tandem perpauci montium pinnacula retinentes præstolabant misericordiam, et devia amplius hinc inde cum manu valida appetens loca, multis suis bellatoribus perditis ses recipit in plana, repatriando per devia.

61. Cui et mox post modicum in æra 775, anno Leonis imp. 17, Arabum 119, Hiscam 15, successerit venit nomine Aucupa, qui dum potestate præcelsa genealogiam et legis suæ custodiam cuncta terneret Hispania, præcessorem vinculo alligans, iudices ab eo præpositos fortiter damnat. Certe dum cæremonias legis exaggerat, descriptionem populi facere imperat, atque exactionem tributi ardue agitat : perversos Hispaniæ, vel diversis vitiis implicatos, ratibus appositis, per maria transvolat. Fiscum ex diversis occasionibus promptissime ditat : abstemius ex omni occulta datione^h perseverat : neminem nisi per justitiam propriæ legis damnat : expeditionem Francorum cum multitudine exercitus adtemptat : deinde ad Cæsaraugustanam civitatem progrediens, sese cum infinita classe apte recepat. Sed ubi rebellionem Maurorum per epistolas ab Africa missas subito lectitat, sine mora quanta potuit velocitate Cordubam repedit, transductivisⁱ promonoriis sese recepat. Arabes sine effectu ad propugnacula Maurorum mittens, navibus præstolabiliter adventatis maria transnatat. Si quos ex eis contradictores vel bifarios, seu male machinatores, atque hæreticos (quos illi augures^k vocant) reperit, gladio jugulat. Sicque cuncta optime disponendo, et Tinacrios^l portus pervigilando propriæ sedi clementer se restituit : qui et post paululum peracto quinquennio Abdilmelic præfato regnum restaurans, infirmitate correptus, mox languore ad vitalia redeunte e sæculo migrat.

62. Per idem tempus viri doctores, et sanctimonix studio satis pollentes Urbanus et Evantius læti ad Dominum pergentes quiescunt in pace.

63. Abdilmelic vero consensu omnium in æra 780,

^a B., summ... debitum... animum.

^b B., et.

^c Sic M. B., quique cuneo stricto diffugiunt.

^d B., Abdilmel c. Sand., Abdilmelc.

^e B., pericula.

^f M. et Sand., ambagibus... exsecuta.

^g B., a recuperanda spe.

^h B., occultatione.

ⁱ Sand., transductiv.

^j B., mali.

^k Sic M. et Sand. B., asures. C., aruces.

^l Sand., trimacrios, B., Tinacrios. M., patrios.

anno imperii Leonis 22, Arabum 124, Hiscam 20, eligitur in regno Arabum. Igitur Hiscam præventus furore iniquo, et cupiditatis relaxato sine termino freno [a coepit in suos plus solito debacchari: unde] in bello omnes illico suæ potestatis gentes prosiliunt intestino. Nam et cuncta illa vasta solitudo, unde ipsa oritur Arabica multitudo, impietatem iudicum non ferentes, cuncta conturbant in dolo, atque occidentalibus plaga, cui plus præ cæteris dediti sunt Mauri, et ea quæ ad Meridianam se subrigit zonam, uno consilio efferantes, cervices publice excutiunt ab Arabico jugo. Sed ubi ad Hiscam auditum pervenit tyrannantium multitudo, centum millia armatorum electa auxilia valida illico ministrat duci Africano. Cultum fratrem exercitui Orientis scilicet et Occidentis præfectum bello ducem designat: exercitum b constituto per turmas et phalanges dinumerato, Africano se suscipiunt solo: sicque consilio definiunt proprio, ut patrias Maurorum discursando et gladio feriendo, ad Tingitanum usque properent pelagus. Sed Maurorum hoc recognoscens multitudo in pugnam nudi, præpendiculis tantummodo ante pudenda præcincti, e montanis locis prosiliunt illico. Sed ubi frater fluvium Mafanum pervenisset, acriter utrique confligunt in prælio: Mauri tetrum colorem equis patribus demonstrando, et albis dentibus confricando, hostes terrent, unde equites Ægyptii statim resiliunt fugiendo. Sed illi dum amplius impressionem faciunt desperando equites iterum Arabici et Ægyptii sine mora ob cutis colorem dissiliendo, terga cum sua et ascensorum internicione vertunt expavescente: atque dum per fretosa et devia cursitant transfretando absque aliquo retinaculo, vel virium reparatione, multitudo illa deperit vastam per eremum; sicque omnis illa collectio Orientis videlicet et Occidentis per fugam dilapsa contabuit ullo absque remedio. Duxque ipsius exercitus, Cultum c nomine, contritis d sociis jugulatur, atque non sponte in tres turmas cuncta caterva dividitur: sicque pars una gladio, vel manu victorum tenetur, alia vagabunde per viam qua venerat aufugiens repatriare ambiens trucidatur e: tertia pars in amentiam versa nescio quo properavit. Belgi frater se ducem præbens his, vir genere plenus, et armis militariibus expertus, heu, proh dolor! Hispaniam adventavit.

64. Eo tempore, ut supra diximus, in æra 780, anno imperii Leonis 22, Hiscam 20, Abdilmelic Hispanis præerat. Cumque Belgi cum præfata tertia parte intelligit pervenire ad portum, naves retemptando ejus impedit f transitum. Sed ubi Hispaniæ Mauri hoc ita cognoverunt factum, in prælio congregati, cu-

a Uncis inclusa leguntur in M., desunt in aliis codd.

b B., atque Zultan super Orientis scilicet et Occidentis exercitu.

c B., Zultan.

d B., conterritis.

e Sic M.; B. repatriare ambitur.

f B., eis denegat.

piunt, Abdilmelic prostrato et regno ejus assumpto, transmarinis sodalibus præbere ad transitum navigerium: atque in tres turmas divisi, unam ad Tolemtum prævalide civitatis murum destinant ferendum: aliam ad Abdilmelic Corduba in sede dirigunt g jugulandum: tertiam ad Septitanum h portum porrigunt ob præventus suprafatorum, qui de prælio evaserant, jugulandum i. Sed Abdilmelic utriusque lacertorum brachia mittens, unam turmam per filium Hemely i obsidionem Toletum per viginti septem dies protendentem gladio, duodecimo ab urbe milliario fortiter dissecat: aliam per Almuzaor Arabem, licet cum sua vel exercitus internicione refrenando reverberat, et in aliam partem declinat: tertiam quæ Messulam civitatem ad comprehendendos eos qui tutelam navigii gerebant, adventarat, per Belgi cui dudum transitum denegaverat, navibus preparatis obtruncat.

65. Tunc Abdilmelic exterritis cæteris suo in loco sese receptat, admonens per epistolare alloquium Belgi, ut pristina in insula sese recipiat: sed Belgi dum tantas famis injurias, quas ei tandem intulerat, anxius et male dolosus rememorat prælia per Abderramam: et objecta diu obsistentem, Cordubam penetrat, atque Abdilmelic reperiens a filiis suis, vel a manu publica desolatum, vel arundineis sudibus excruciatum, atque mortis quamamine per corpus graviter expolitum, postremo gladio trucidat. Tunc vero inter Orientales k cum duce Belgi, et Occidentales cum filio Humeya collectus est exercitus, completa æra suprafata, anno imperii Leonis supra dicto, Arabum jam præscripto, Hiscam Amiralumini jam notato, et tanta fuerunt prælia ab utrisque patrata, quantum humana vix narrare prævaleat lingua. Sed quia nequaquam ea ignorat omnis Hispania, ideo illa minime recenseri tam tragica l bella ista decrevit historia: quia jam in alia Epitome, qualiter cuncta exstiterunt gesta, patenter et paginaliter manet nostro stylo conscripta.

66. Hujus in tempore, in æra 771, anno imperii Leonis 23, Arabum 125, Alulit pulcher Amiralumini debito in loco a cunctis sublimatur in solio: cui sine mora ab Iziz regno dempto permanet dodrans cum anno. Tunc intestino furore omnis conturbatur Hispania.

67. In æra 782, anno imperii Leonis expleto 24, Alulit primo, Albulcat missus ad principalia jussa m omnia suprafata sedat scandala. Tunc Albulcat nomine Alhozan n sollicite sibi commissam curat gerere patriam: atque exercitu ex transmarinis partibus sine mora superbos Hispaniæ domando sub nomine prælii mittit in Africam, et quia cunctus

g Pellicer., Ann., p. 101, Cordubam ense dirigunt.

h Sic ms. C., M. et Sand.; B., septimanum.

i B., vigilandum.

j Sic B.; M., Humeiam; Sand., Humoia.

k Sic M.; B., Orientalia.

l Sic M.; B., stragica.

m C., a principali jussu.

n Sic mss. C. et M. et ed. Sand. B., Alult.

Oriens seductus manebat, inaudita in prælia surrexerunt audientes Alulit occisum.

Et statim.

68. In æra 782, anno 24 imperii Leonis completo, Arabum 120, incipiente cum 6 atque Iziz Alulit pene annum in regno manente, cum Abulcatar tumultuose imperaret, cogitare omnes incipiunt, ut eum regno dejiciant, atque per Zumahel ^a virum gentis suæ auctoritate præinctum, ei tyrannizantem, a civitate Corduba, tunc sede regia, abstrahere in pugnam communiter machinantur. Denique ubi hoc diversas occasiones machinando illico impetrant, consilio definito simulanter Zumahel fugam meditantur. Tunc Abulcatar cum classe palatii nulla intercurrente mora præceptis insequitur. Et quia plerique qui cum eo rebellem persequuntur, una cum hoste sentiebant, consilio ad destinatas insidias cum memorato rege alacres properant. Mox invicem juncti prælium agitant gladio vindice, nonnulli comites regis a prælio se disjungunt, statimque eum ut solum exsuperant. Sicque occisis propriis, et una cum tribus conjunctis fugientem persequuntur.

69. ^b Hujus tempore vir sanctissimus, et ab ipsis cunabulis in Dei persistens servitio Cixila in sede manet Toletana. Et quia ab ingressione Arabum in suprafata Ecclesia esset, metropolitanus est ordinatus : fuit enim sanctimonii eruditus, ecclesiarum restaurator, et septu (sic) spe, fide et charitate firmissimus, meritis ejus innotescant cunctis. Quodam die homo hæresi Sabelliana seductus voluit accedere core [*Fortè*, coram], perquisitus est ab eo ut cum tali reatu esset concio, illeque abnegans tali scelere : qui statim ita a dæmone est arreptus, ut omnis conventus ecclesiæ in stupore reverteretur : sicque sanctus ut orationi se dedit, et sanctæ ecclesiæ sanum reddidit et illesum. Qui et novem per annos vicem apostolicatus peragens in ea charitate quam coævât vitæ hujus terminum dedit.

70. Tunc] atque Toabam, qui valida adjutoria Zimaeli præbuerat, in regni solio sublimant. Tunc ille ad reparanda certamina, se inter suos occultat : atque postmodum infeliciter diversa prælia cum sua suorumque internicione exagitans, dira morte se cum multitudine ei consentiente perdit. Quisquis vero hujus rei gesta cupit scire, singula in Epitome temporum legat quam dudum collegimus, in qua cuncta reperiet enodata ; ubi et prælia Maurorum adversus Cultum ^c dimicantium cuncta reperiet scripta, et Hispaniæ bella eo tempore imminetia releget adnotata.

71. Æra 782 completa, atque incipiente jam tertia,

^a Sic ms. B. ; M., *Zunahel* ; D. Ro. l. r., *Zimael*.

^b Uncis inclusa desunt in B., M. et Sand. ; leguntur in C.

^c Sic M., Sand. et D. Rodrig. ; B., *Zultam*. D. Nic. Anton., lib. vi, n. 66, *adversus cultum* (*Christianum scilicet*), manifesto errore, *Culto* enim nomen est proprium hominis Mahometani.

^d Sic M. Deest in B. *regnans* 35 ; hujus edit. textus sic se habet : *coronatur, annis tot peractis, etc. Le-*

A Romanorum 68 Constantinus Leonis filius post patrem imperio coronatur, regnans 35 annis ^d, peractis a principio mundi usque in annum Constantini 10 annis 5954.

72. Hic paterno coronatus imperio, mox parens diem clausit extremum ; filius ab Ardabasto sibi cognatione juncto, præripi suum cognoscit imperium. Sed ubi Ardabastus tacite paulatim causa prælii in alias gentes ut belliger abit, Constantini omnes palatii asseclas bellatoresque sibi sociat : mox ut eum perspicit desolatam, et ab omni senatu fore pervacuum, cum sociis, quos secum adunaverat, properans, Constantinum ex palatio exterritat jugulandum. At ubi Constantinus Ardabastum venire intelligit eum turbido armorum cuneo, a sede cum suis exsilien, ^B confinitimarum auxilia expetit gentium. Denique ubi se a multitudine prospicit constipatum, properans, ut sedem pristinam appetat, Ardabastum ut palatium relinquat, reddit præmonitum : sed mox Ardabastus ne properantibus portas aperiant civitatis, populum reddit instructum. Denique ubi Constantinus oppidum reperit præmunitum, obsidionem prætendens cum copiis multarum in circuitu gentium, firmissimum præparat bellum ; nempe ubi pene per triennium fame civitatis populum reddidit fatigatum, pace cum civibus per interuentios acta, illi Ardabastum vinculis alligatum Constantino præsentant ferri pondere satis depressum. Tunc tanti causa facinoris necdum interrogatum, oculis excæcatum, exsilio mita diu excruciatum.

^C 73. Hujus tempore Izit Alulit propria morte functum suæ omnes patriæ ocius recognoscunt, atque Abraham fratrem in æra incipiente 783, anno Constantini primo, Arabum percurrente 127, substituant, quem a fratre constabat relictum esse vicarium. Sed Moroan unus ex Arabibus palatium adiens ^e perituro occidit, et imperium in diversa distractum vacans arripit per tyrannidem ferociter appetens bellum.

74. In æra 784, anno imperii Constantini 2, Arabum 128, belligerans suprafatus Moroan cum sociis, Abraham ^f reperiens cum modicis, eum statim palatium appetens gladio percussit : sicque intestino ob hanc rem furore præventus, quinquennio tumultuose vivens, et diversa prælia exercens, Azali ^g patruum de Abdella, quem sibi quamplurima Ismaelitarum multitudo elegerat principem, a Damasco usque in campos Babylonicos persecutus Nilo transacto reâccel decollatus.

75. Hujus tempore in æra suprafata 781, anno imperii Constantini 2, Arabum 128, Moroan 2,

gendum : *regnans annis...* haud expresso annorum numero ; quod auctor per *tot* significat, alii relinquens curam ponendi notam numeralem : scribens enim anno Constantini regni decimo, quot annis adhuc ille superstes futurus esset omnino nesciebat.

^e M., *audiens*.

^f Sic B. ; M. et Sand., *Ybrain*.

^g Sand., *a Zali*.

Thoaba in Hispaniis (regno Abulcatar cum a adjutore **A** sternentes, vix in tertio exsuperato et interfecto **Moroan** vaginis gladios remitterent, semetipsos sedantes. [Tunc capita magnatorum ad Abdellam dirigentes, quasi spolia pretiosa, bellatores de prædarum manubiis remunerant i] atque cunctos pristinos terminos digne pacificant. Reliqua vero gesta eorum, qualiter pugnando utræque partes conflictæ sunt, vel qualiter Hispaniæ bella sub principibus Belgi, Thoaba et Humeya concreta sunt vel per Abulcatar exempta sunt, atque sub principio Iucif, quo ordine æmuli ejus delati sunt; nonne hæc scripta sunt in libro verborum dierum sæculi, quem Chronicis præteritis ad singula addere procuravimus?

76. Hujus regni in anno 6, in æra 788, Nonis Aprilis die Dominico, hora 1, 2 et fere 3, cunctis Cordubæ civibus prospicientibus, tres soles miro modo lustrantes et quasi pallentes cum falce ignea vel smaragdinea præcedente, fuerunt visi, eoque ortu fame intolerabili omnes partes Hispaniæ nutu Dei habitatores angeli e ordinati fuerunt vastantes.

77. Per idem tempus Petrus Toletanæ sedis diaconus pulcher apud Hispaniam habebatur melodicus, atque in omnibus scripturis sapientissimus: (ad) habitatores in Hispali propter paschas erroneas quæ ab eis sunt celebratæ libellum Patrum atque diversis auctoritatibus e pulchre compositum conscripsit.

78. Hujus tempore in æra 788, anno imperii ejus 6, Arabum 133, Abdella Alascemi 1, Moroan, ut diximus, a manu publica insectatus et tumultu gentium exercitus cum thesauris publicis a palatio fugiens, et Libyam ob reparationem pugnæ penetrare desiderans, Abdella nil jam pavens, instinctu seniorum sedem appetit regiam. Qui statim post eum Zali patruum dirigens cum præliatorum infinito exercitu Arabum et Persarum hactenus solem excolentium, pullataque dæmonia, Moroan a civitate in civitatem, diffugiendo, et nullum receptaculum ob mala quæ fecerat, et mortes diversas quas in Saracenis gesserat f, reperiendo, Nilum Ægypti fluvium transmeando, eum vehementer insequuntur g. Sed ubi in locum qui lingua eorum vocatur Azimun h pervenissent, se invicem applicant, et tam valide utriusque se jaculant, ut binos per dies immisericorditer cum multorum ex utraque parte occisione se pro-

a Deest cum in M., et Sand. non habet quæ leguntur inter duas quas hic numerus exhibet temporum notas.

b Maz., præficitur pro uno anno. Pagi, an. 747, n. 14.

c D. Rodrig. ponit *Angli loco angeli* cap. 17 Hist. Arab.

d Deest hic num. 77 apud Sand. et in M.; illum exhibent mss. C. et Maz., apud Pagi, an. 746, n. 9, ex quo in edit. B. recusus est.

e Maz., auctoribus.

f B., *ingesserat*.

g Sic M.; alii, *insequitant*.

h Ms. C., *Azimumum*.

i Uncis inclusa desunt in B., leguntur in M. et C., sed nonnihil discrepantia; M., excepta voce *prada-*

79. Fiunt igitur ab exordio mundi usque in æram coeptam septingentesimam nonagesimam secundam, anno imperii Constantini 10, Abdella Alascemi Amiraluminium 4, Hispaniæ Iuzif patriæ 7, Arabum 136, anni 5954, a quibus quatuor si secundum quosdam historiographos demere volueris, qui precise ad expletum 56 Octaviani regni annum i, annos sæculi 5210, supputando affirmant: et anno præfati Octaviani 42 Christum natum secundum Historiam ecclesiasticam domini Eusebii Cæsariensis episcopi, in lib. 1, ætate vi k, vel nunc secundum Chronicam domini Isidori asseverant; quod et utique ita omnes scripturæ denuntiant; detractis ab annis Octaviani 56 quatuordecim, remanent 42 in tempore nativitatis Christi: et quia completo 5 anno Julii Cæsaris sunt anni sæculi 5154, additis 42 Octaviani sunt ab Adam usque in nativitatem Christi 5196, subtractis quatuor quos superius diximus ab anno sæculi 5200 quosdam subtrahere, quibus 5196 superius memoratis, si addantur l anni incarnationis Domini 754 qui in æra 792 m veridice computantur, reperientur anni sæculi 5950 obitis n 4 diminutisque effectis.

80. Sed quia ad tantam liquiditatem anni sæculi etiam nec a majoribus computantur, ut uno stylo æqualiter digerantur, vel una prænotatione ab omnibus historiographis æquiparentur, licet in hac annorum devolutione non multum ab invicem discrepent; ideo et nos secundum plerosque qui Christum in 5200 annos natum deliberant, hos quatuor annos interpolamus, ne a tantorum virorum o semitis, ubi tales tantique nutaverunt viri, longius evagemus: quia in tanta congerie temporum quatuor anni si addantur vel detrahantur, nequaquam toti summæ

rum, ut in textu, qui tunc sic se habet, *bellatores prædarum, manubiis remunerant. C., ... suos pulchre ferunt... de prædarum manubiis remunerantes. Sand.,... suo spulore (id est, suos pulchre) fuerunt, etc.*

i Sic M.; B. et Sand.: *qui acrivose. . . 56 Octaviani regno, etc.*

k Sic M.; B. et Sand., *æra*.

l Is est numerus quem expressit in principio hujus paragraphi. Sand., 798; B., 799.

m Sic ms., C. (5950); alii, 5955. Retinendum 5950; ex duobus enim numeris 754 et 5196 numerus ille constat.

n M., *Obitis*.

o M. addit *virorum*, et omittit *ubi tales tantique nutaverunt viri*, quæ habent Sand. et B.

præjudicare ^a videntur : cum etiam a diversis Chronicorum libris longius anni et tanti gradentur ^b in summa quam diximus, et retrogradentur ^c, quia a toto partem, et a parte totum, aut in principio aut in fine cujuslibet imperii annum cœptum vel consummatum pro uno si illum annumeres, non facile præjudicaveris : quia, ut diximus, plerique anno 42 Octaviani Christum natum confirmant ; nonnulli 41 genitum esse demonstrant : sic enim sanctissimus Julianus Toletanus episcopus in libro quem contra Judæos de sex ætatibus sæculi scripsit, dicens : « Octavianus Cæsar regnat ann. 56. Hujus 41 anno, secundum quod Tertullianus Hieronymusque testantur, Christus Dei Filius de Mariâ virgine nascitur. » Nunquid hic in aliquo præjudicatur, quia secundum aliquos 42, secundum quosdam 41 annus reperitur ? Absit. Sed ideo a majoribus inter utrasque editiones quæ nunc notari longæ sunt, nativitas Salvatoris

^a B., nequaquam prædamnare.

^b C., et antegradentur.

^c M., in summa aberretur, pluribus annis præ-

nostrum in 5200 annis annumeratur, ut et plenitudo temporis per generationes et regna deducta plenius demonstraretur, et perfectum ac decoris ^d plenissimum numerum ab omnibus recolendum dies ille simul cum perfecta annorum 5200 serie aperte etiam parvipendentibus insinuetur. Sic enim concedet ut sancta nativitas ejus aperte declararetur, nec in diversam plus minusve congeriem annorum numerum distrahatur. Denique sanctissimus et valde in hoc operepretium doctissimus Julianus sic in libello inquit, quem suprafati sumus (*Contra Jud., lib. III*). « Etenim si quæramus annos a principio mundi usque ad nativitatem Christi secundum codices Septuaginta Translatorum, subsequentibus etiam quibusdam historiis gentium, reperiuntur ab Adam usque ad Christum anni 5200 et quidquid aliud superest secundum quosdam historicos, qui annorum mundi seriem conscripserunt. »

dicto numero additis aut detractis.

^d B., decoreitatis.

ABEDOC ET ETHELVOLFUS

ABBATES HIBERNI.

NOTITIA HISTORICA IN ABEDOC.

(Ex Fabricio Biblioth. med. et inf. Latinitatis.)

Abedoc clerici vetus canonum Collectio scripta, Haelucaro abbate Hiberno dispensante, ms. in bibliotheca sancti Germani de Pratis cod. 572, teste Gangio. Ex Hiberna hac veteri canonum Collectione, quæ sæculo octavo libris LXV digesta fuit, capitula selecta vulgavit Lucas Dacherius tom. IX Spicilegii Patrum, p. 232 (*Edit. novæ tom. I, pag. 492*). Nonnulla a Dacherio, uso duobus codicibus mss. Sangermanensi et Corbeiensis, omissa supplevit ex ms. Bigotiano Edmundus Martene, tom. IV Thesauri anecdotorum sub initium.

NOTITIA HISTORICA IN ETHELVOLFUM.

(Ex Fabricio, ibid.)

Ethelulfus, sive Ethelvolphus, vel Athulphus, sive Athelulphus, Egberti Magni filius, rex Angliæ ab anno 836-857. Hujus *Leges* pro denario sancti Petri persolvendo, et *Epistolam hereditariam*, sive *Testamentum* memorant Balæus II, 20, et Pitseus, pag. 165. Leges illas pro denario sancti Petri nihil esse aliud censeo, quam tabulas donationis decimæ regni sui patris in proventum Anglicanæ Ecclesiæ ; quas tabulas ab ipso Ethelulpho dictatas et subscriptas in conspectum producit Wilkinsius Concil. Britan. tomo I, pag. 185.

MONITUM

IN SEQUENTIA CAPITULA.

Canones Hibernenses qui sequuntur ante sæculum C VII confecti sunt, et a nobis ex magna ac vetusta canonum Collectione ms. delecti. Et hæc quidem Collectio constans 65 libris, in plura capitula distribuit, docet et constituit quæ spectant ad ordinationes sacras, ad ministrorum Ecclesiæ diversa munia, ad administrandorum sacramentorum modum, ad ecclesiasticam disciplinam probe observandam, et ad laicos Christianis moribus religiosis imbucendos : denique remedia adhibenda, poenitentiasve lapsis imponendas præscribit.

2. At enim cum spernenda minime sit ista Collectio, ut pote continuata serie locis sanctæ Scripturæ, conciliorum et sanctorum Patrum scite admodum ac prudenter insertis adornata, quæres fortean, lector, cur integram in lucem haud emisimus. Dux præsertim nos ad hoc causæ impulerunt. Animo cum revolveremus tot et tam varias hujuscemodi canonum collectiones tum editas, tum ineditas eadem prope repentes, illam qua de agitur persuasum habuimus ingrati fore viris eruditissimis, in quorum gratiam potissimum instituimus hanc picilegium, si quæ communi